

Eiropas Savienības
Padome

Briselē, 2022. gada 13. decembrī
(OR. en)

15979/22

ENV 1300
CLIMA 672

PAVADVĒSTULE

Sūtītājs:	Eiropas Komisijas ģenerālsekretāre, parakstījusi direktore <i>Martine DEPREZ</i>
Saņemšanas datums:	2022. gada 8. decembris
Saņēmējs:	Eiropas Savienības Padomes ģenerālsekretāre <i>Thérèse BLANCHET</i>
K-jas dok. Nr.:	COM(2022) 674 final
Temats:	KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI Pirmais "nulles piesārņojuma" monitorings un perspektīva "Ceļi uz tīrāku Eiropas gaisu, ūdeni un augsni"

Pielikumā ir pievienots dokuments COM(2022) 674 *final*.

Pielikumā: COM(2022) 674 *final*

Briselē, 8.12.2022.
COM(2022) 674 final

**KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

**Pirmais "nulles piesārņojuma" monitorings un perspektīva
"Ceļi uz tīrāku Eiropas gaisu, ūdeni un augsni"**

1. IEVADS

Tīrs gaiss, tīrs ūdens un tīra augsne noturīgā un plaukstošā dabiskā vidē ir veselīgas dzīves pamatā. Piespiedu izolācija Covid-19 pandēmijas laikā paradoksālā kārtā sniedza jaunu ieskatu par tīras un bioloģiski daudzveidīgas vides vērtību. Pašlaik Krievijas karš pret Ukrainu un tā izraisītā enerģētikas un ekonomikas krīze, atveseļošanās centieni pēc Covid uzliesmojuma un klimata izraisīti plūdi, karstuma viļņi un sausums neapšaubāmi saasina problēmas, ar kurām saskaras ES, tai skaitā piesārņojuma samazināšanas problēmu.

Joprojām ir spēkā vidēja termiņa un ilgtermiņa virzība, kas laikposmam līdz 2030. gadam noteikta Eiropas Zaļajā kursā un apstiprināta 8. vides rīcības programmā (8. VRP), kurā noteikti prioritārie mērķi 2050. gadam¹. Saskaņā ar klimatneitralitātes mērķi 2050. gadam šī virzība ietver arī nulles piesārņojuma mērķi nodrošināt no toksikantiem brīvu vidi². ES rīcības plānā “Gaisa, ūdens un augsnes nulles piesārņojuma rīcības plāns”³ un ilgtspēju sekmējošā ķīmikāliju stratēģijā⁴ ir izklāstītas ieceres līdz 2050. gadam⁵, kvantitatīvi izteikti mērķi 2030. gadam un aprakstītas konkrētas darbības, lai virzītu ES uz nulles piesārņojuma, kā arī klimata un dabas atjaunošanas mērķu sasniegšanu⁶. Komisija ir iesniegusi vairākus attiecīgus priekšlikumus, no kuriem pēdējais ir pārskatīt Apkārtējā gaisa kvalitātes direktīvu⁷, Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīvu⁸ un atjaunināt ūdens piesārņotāju sarakstu saskaņā ar Ūdens pamatdirektīvu⁹, kā arī priekšlikumu par *Euro 7* emisijas tipa apstiprinājumu mehāniskajiem transportlīdzekļiem¹⁰. Piesārņojuma samazināšanas nozīme cilvēku veselības uzlabošanā ir uzsvēta Eiropas plānā cīņai pret vēzi¹¹.

Šis integrētais “nulles piesārņojuma” monitoringa un perspektīvas ziņojums ir 8. VRP monitoringa sistēmas neatņemama daļa¹², kurā ir noteikti galvenie rādītāji katram prioritārajam mērķim un citi nozarei specifiski monitoringa instrumenti, piemēram, attiecībā uz klimata pārmaiņām, bioloģisko daudzveidību¹³ un aprites ekonomiku¹⁴, lai sniegtu detalizētu un saskaņotu priekšstatu. Šā ziņojuma vispārējais mērķis ir aprakstīt progresu un perspektīvas attiecībā uz sešiem mērķiem, kuri tika pieņemti nulles piesārņojuma rīcības plānā, uzsverot arī pašreizējās nepilnības. Tajā sniegtas atbildes uz šādiem jautājumiem: Cik piesārņota ir ES? Kādas ir pēdējo gadu tendences? Vai varam sasniegt nulles piesārņojuma mērķus 2030. gadam?

Tas veicinās labāku piesārņojuma pārvaldību, jo īpaši:

¹ Sk. Regulas (ES) 2022/591 2. panta 1. punktu.

² Sk. Regulas (ES) 2022/591 2. panta 2. punkta d) apakšpunktu.

³ COM(2021) 400.

⁴ COM(2020) 667.

⁵ “*Veselīga planēta itin visiem. Gaisa, ūdens un augsnes piesārņojums ir samazināts līdz līmenim, ko vairs neuzskata par kaitīgu ne veselībai, ne dabiskajām ekosistēmām un kas nepārkāpj mūsu planētas iespēju robežas, tādējādi panākot no toksikantiem brīvu vidi.*”

⁶ COM(2020) 380.

⁷ COM(2022) 542.

⁸ COM(2022) 541.

⁹ COM(2022) 540.

¹⁰ COM(2022) 568.

¹¹ COM(2021) 44.

¹² COM(2022) 357.

¹³ Sk. [Bioloģiskās daudzveidības zināšanu centru](#)

¹⁴ COM(2018) 29 un SWD(2018) 17 (pašlaik tiek pārskatīti).

- piedāvājot jaunas, svarīgas atziņas;
- uzraugot, vai politikas īstenošana norit pareizi;
- analizējot sinerģijas un kompromisu starp dažādām ES politikas nostādņēm;
- palīdzot pārvērst “agrīnos brīdinājumus” ieteikumos par piesārņotājiem, kas rada arvien lielākas bažas, pamatojoties uz jaunākajiem pētniecības rezultātiem.

Ziņojumā ir arī konstatētas vairākas nepilnības un trūkumi, kas tiks novērsti nākamajos gados. Tie ietver grūtības novērtēt augsnes piesārņojumu, jo trūkst ES tiesiskā regulējuma monitoringam un ziņošanai — šis jautājums tiks aplūkots topošajos tiesību aktos par augsnes veselību un meža monitoringu —, kā arī problēma apvienot grūti salīdzināmus datus, kas izriet no dažādiem zinātniskiem avotiem vai projektiem, lai veidotu integrētāku priekšstatu. Cits izaicinājums ir uzlabot jaunāko pieejamo datu kopīgošanu un izmantošanu, lai tie atbilstu *FAIR* (*findable, accessible, interoperable and reusable*) (atrodami, piekļūstami, savietojami un atkalizmantojami) datu principiem¹⁵. Lai gan par gaisa politiku ir pieejami gandrīz reāllaika dati, ūdens un jūras vides novērtēšanas dati bieži ir novecojuši un nepilnīgi, taču valsts līmenī ir pieejami jaunāki dati¹⁶. Šis jautājums ir daļēji aplūkots jaunākajos priekšlikumos par virszemes un pazemes ūdeņu piesārņotāju monitoringu un ziņošanu par tiem, taču šie priekšlikumi būs jāpapildina, turpmāk pārskatot attiecīgos ūdens un jūras tiesību aktus.

Ziņojums ir politikas kopsavilkums par EVA sagatavoto uzraudzības ziņojumu, kas satur visatbilstošākos pagātnes un pašreizējos datus par visām ES līmenī uzraudzītajām piesārņojuma jomām¹⁷, kā arī par Komisijas Kopīgā pētniecības centra koordinēto perspektīvas ziņojumu¹⁸. Modelēšanas un prognozēšanas rezultātu pamatā ir novērtējums par galveno, to vidū nesen iesniegto, ES politikas iniciatīvu paredzamo ieguvumu piesārņojuma samazināšanas jomā. Šis pirmais “nulle piesārņojuma” perspektīvas ziņojums tika sagatavots, pamatojoties uz tādiem informācijas avotiem kā trešais pārskats par programmu “Tīru gaisu Eiropā”¹⁹, perspektīvie novērtējumi par troksni²⁰, barības vielām, patēriņu un ražošanu, kā arī jaunākais ziņojums par galvenajiem konstatējumiem, kas attiecas uz nulles piesārņojuma prognozēm²¹. Turklāt ES pētniecības programmu

¹⁵ Sk. [šeit](#).

¹⁶ Proti, Ūdens pamatdirektīvas un Jūras stratēģijas pamatdirektīvas ziņošanas cikli nav pietiekami politikas veidošanai un īstenošanai, un situāciju pasliktina dalībvalstu kavēšanās ar šo ziņojumu iesniegšanu. Līdz 2022. gada oktobra beigām, vairāk nekā sešus mēnešus pēc termiņa beigām, 14 dalībvalstis (BE, BG, CY, DK, EL, ES, HR, IE, LT, MT, PL, PT, RO un SI) nav ziņojušas par savu 3. upju baseinu apsaimniekošanas plānu saskaņā ar Ūdens pamatdirektīvu, savukārt 12 dalībvalstis (BG, CY, DK, EE, EL, ES, HR, IE, LV, LT, MT un SI) nav ziņojušas par savu jūras stratēģiju saskaņā ar Jūras stratēģijas pamatdirektīvu.

¹⁷ EVA nulles piesārņojuma monitorings: <https://www.eea.europa.eu/publications/zero-pollution/zero-pollution>

¹⁸ [JRC \(2022\): “Zero pollution outlook”](#) (Nulles piesārņojuma perspektīva).

¹⁹ COM(2022) 673.

²⁰ EVA (2022): “Outlook to 2030-can the number of people affected by transport noise be cut by 30%?” (Perspektīva līdz 2030. gadam — vai transporta radītā trokšņa skarto cilvēku skaitu var samazināt par 30 %?).

²¹ [ES vides nākotnes plānošanas sistēmas \(FORENV\) 2021. gada ziņojums](#).

rezultāti ir apkopoti nesenā ziņojumā²², kas aptver vairākus ES finansētus projektus, kuri sniedz vērtīgu atbalstu un nodrošina novatoriskus risinājumus nulles piesārņojuma zināšanu bāzei.

2. NULLES PIESĀRŅOJUMA MONITORINGS

Šajā nodaļā ir īsumā apkopoti secinājumi par nulles piesārņojuma monitoringu. Tajā galvenā uzmanība pievērsta līdz šim sasniegtajam un virzībai uz 2030. gada mērķu sasniegšanu.

2.1. Nulles piesārņojums un veselība

Nulles piesārņojuma un veselības mērķi 2030. gadam²³

Saskaņā ar ES tiesību aktiem, zaļā kursa mērķiem un sinerģijā ar citām iniciatīvām ES līdz 2030. gadam būtu par vairāk nekā **55 % jāsamazina gaisa piesārņojuma ietekme uz veselību** (priekšlaicīgas nāves gadījumu skaits) un **par 30 % to cilvēku īpatsvars, kuri ir hroniski pakļauti transporta trokšņa ietekmei.**

Salīdzinājumā ar 2005. gada līmeni ir panākts reāls progress, jo par 45 % samazināta ar gaisa piesārņojumu saistītā kaitīgā ietekme uz veselību (piemēram, sirds slimības, vēzis un elpceļu slimības). Turpretim ar trokšņa piesārņojumu saistītais kaitējums veselībai, piemēram, sirds un asinsvadu slimību, miega traucējumu un kairinājuma risks²⁴, kopš 2012. gada ir saglabājies diezgan stabilā līmenī.

Vispārējie augstie rādītāji attiecībā uz atbilstību ES dzeramā un peldvietu ūdens piesārņojuma standartiem (attiecīgi > 99 % un > 93 %) ir iepriecinoši. Attiecībā uz ķīmikāliju lietošanas ietekmi uz veselību jāsecina, ka, lai gan noteiktu ķīmikāliju līmenis samazinās, nepārtraukti aug dažu tādu aizstājēju ķīmikāliju izmantošana, kas rada līdzīgu risku. Lai gan ir panākts progress, vairāk nekā 10 % ikgadējo priekšlaicīgas nāves gadījumu ES joprojām ir saistīti ar vides piesārņojumu²⁵. To galvenokārt rada augstais gaisa piesārņojuma līmenis, kā arī trokšņa piesārņojums un ķīmikāliju iedarbība, kas, iespējams, var tikt novērtēta pārāk zemu²⁶. Piesārņojums nav vienādi izplatīts visā ES. Neaizsargātās personas, tai skaitā bērni, vecāka gadagājuma cilvēki un personas, kuras cieš no astmas vai citām elpceļu vai sirds un asinsvadu slimībām, ir jutīgākas pret

²² “Horizon projects supporting the zero pollution action plan” (Apvāršņa iniciatīvu projekti nulles piesārņojuma rīcības plāna atbalstam). [Ziņojums](#), kuru Komisija (Pētniecības un inovācijas ģenerāldirektorāts) publicēja 2022. gada oktobrī.

²³ Plašāku informāciju sk. COM(2021) 400 2. pielikumā.

²⁴ [EVA \(2022\)](#): “Health impacts of exposure to noise from transport” (Transporta radītā trokšņa ietekme uz veselību).

²⁵ Sk. [šeit](#).

²⁶ Pārāk zemu novērtējumu rada tas, ka tiek ņemti vērā tikai nedaudzi riska faktori un netiek, piemēram, apsvērti reāli veselības apdraudējumi, kas saistīti ar ķīmikāliju iedarbību. “Apvāršņa Eiropas” partnerības (*Partnership for the Assessment of Risks from Chemicals*, [PARC](#)) ietvaros turpinās ķīmikāliju radītā riska novērtēšana.

piesārņojuma iedarbību, un arī personas no zemākām sociālekonomiskajām grupām mēdz būt pakļautas augstākam piesārņojuma līmenim²⁷.

Piemēram, piesārņoto vietu radīto piesārņojuma seku likvidēšana ir dārga, jo piesārņotājs bieži neuzņemas atbildību, nav zināms vai nespēj samaksāt par sanāciju. Tas liek apzināties, cik svarīgi ir pirmām kārtām izvairīties no piesārņošanas un aizstāt ķīmikālijas ar mazāk bīstamām. Mācoties no pagātnes, mums jābūt īpaši modriem cīņā pret potenciāli problemātiskiem piesārņotājiem, jo īpaši pret farmaceitisku un pretmikrobu līdzekļu radītiem piesārņotājiem, “mūžīgām” ķīmikālijām (piemēram, perfluorētām un polifluorētām alkilvielām (*per- and polyfluoroalkyl substances, PFAS*)), endokrīno sistēmu traucējošām vielām un mikroplastmasu. Mums arī jāievieš pasākumi, lai novērstu ķīmikāliju maisījumu ietekmi uz veselību un to kombinēto ietekmi, piemēram, uz iekštelpu gaisa kvalitāti²⁸.

Komisija risina šos jautājumus ar plašu iniciatīvu klāstu, jo īpaši ar aprites ekonomikas rīcības plānu (piemēram, attiecībā uz mikroplastmasu), ilgtspēju sekmējošu ķīmikāliju stratēģiju (piemēram, *PFAS* un pārskatītajiem ķīmikāliju klasifikācijas, marķēšanas un iepakojšanas (*classification, labelling and packaging, CLP*) noteikumiem²⁹, kā arī pārskatīto Ķīmikāliju reģistrēšanas, vērtēšanas, licencēšanas un ierobežošanas (*REACH*) regulu³⁰), Nulles piesārņojuma rīcības plānu (piemēram, attiecībā uz iekštelpu gaisa kvalitāti un saistībā ar neseno paziņojumu par azbestu) un augsnes stratēģiju (piemēram, jauno augsnes veselības tiesību aktu, ES prioritāšu sarakstu ar potenciāli problemātiskiem augsnes piesārņotājiem, riska novērtēšanas uzlabošanu)³¹. Ir arī ierosināts pakāpeniski saskaņot ES tiesību aktus gaisa kvalitātes jomā ar attiecīgajām PVO vadlīnijām, lai labāk aizsargātu cilvēku veselību un labklājību (piemēram, lai vēl vairāk samazinātu priekšlaicīgas nāves gadījumu skaitu).

2.2. Nulles piesārņojums un bioloģiskā daudzveidība

Nulles piesārņojuma un bioloģiskās daudzveidības mērķi 2030. gadam³²

Saskaņā ar ES tiesību aktiem, zaļā kursa mērķiem un sinerģijā ar citām iniciatīvām ES līdz 2030. gadam par **25 % jāsamazina ES ekosistēmas, kurās gaisa piesārņojums apdraud bioloģisko daudzveidību**, un par **50 % jāsamazina barības vielu zudumi, ķīmisko pesticīdu lietošana un radītais risks, arī saistībā ar bīstamākajiem pesticīdiem, kā arī lauksaimniecības dzīvniekiem un akvakulturai paredzētu pretmikrobu līdzekļu tirdzniecība**.

Piesārņojums ir viens no pieciem galvenajiem bioloģiskās daudzveidības apdraudējumiem³³. Planētas piesārņojuma robežvērtības, t. i., Zemes drošas darbības

²⁷ [EVA ziņojums Nr. 22/2018](#) un jauna informācija par signāliem [šeit](#).

²⁸ Sk. [šeit](#).

²⁹ Regula (EK) Nr. 1272/2008.

³⁰ Regula (EK) Nr. 1907/2006.

³¹ COM(2020) 98, COM(2020) 667, COM(2021) 400, COM(2022) 488.

³² Plašāku informāciju sk. [COM\(2021\) 400 2. pielikumā](#).

telpa, ir pārsniegtas attiecībā uz barības vielām (Eiropā fosfora līmenis pieaudzis divkārtīgi un slāpekļa līmenis — 3,3 reizes)³⁴ un “jaunām vienībām” (tai skaitā ķīmikālijām un plastmasu)³⁵.

Līdz šim salīdzinājumā ar bāzes gadiem³⁶ gaisa piesārņojums, pesticīdu un pretmikrobu līdzekļu radītais piesārņojums ir samazināts par 12 % (gaisa piesārņojuma skarto ekosistēmu zonā), 14 % (ķīmisko pesticīdu lietošanas un to radīto risku jomā), 26 % (bīstamāku pesticīdu lietošanas jomā) un 18 % (antimikrobiālo līdzekļu tirdzniecības jomā) saistībā ar iepriekšminētajiem mērķiem. Attiecībā uz 50 % barības vielu zuduma mērķi dati joprojām tiek apkopoti. Šķiet, ka virkne tuvināto rādītāju³⁷ norāda, ka barības vielu zudumi ir saglabājušies samērā stabili un nekas neliecina par būtisku samazinājumu pēdējā desmitgadē.

ES piesārņojuma ierobežojumi, kas noteikti bioloģiskās daudzveidības aizsardzībai, ir ievērojami pārsniegti. Pamatojoties uz 2015. gada datiem, secināms, ka 23 % no gandrīz 10 000 ES pazemes ūdensobjektu un 59 % no gandrīz 100 000 ES virszemes ūdensobjektu joprojām nesasniedz “labu ķīmisko stāvokli”. Pamatojoties uz 2018. gada datiem, secināms, ka 80 % ES jūras teritorijas vēl neatbilst “labam vides stāvoklim” piesārņotāju ziņā. Līdz 2022. gada oktobra beigām 13 dalībvalstis iesniedza savu 3. upju baseinu apsaimniekošanas plānu (*River Basin Management Plan, RBMP*). Sākotnējā analīze liecina, ka situācija kopumā ir stabila salīdzinājumā ar 2. *RBMP*, it īpaši gruntsūdeņu ķīmiskā stāvokļa ziņā. Virszemes ūdeņu ekoloģiskā un ķīmiskā stāvokļa rādītāji ir dažādi, un dažās valstīs ir vērojamas uzlabošanās pazīmes, bet citas ziņo par kvalitātes pasliktināšanos. Pašlaik tiek veikta aptverošāka analīze³⁸.

Zinātniskie pierādījumi liecina par papildu problēmām, piemēram, par zināšanu un datu trūkumu attiecībā uz ūdens, jūras un augsnes piesārņojumu. Piesārņojošo vielu ietekme uz ekosistēmām aug to kopējās ietekmes dēļ. Arvien skaidrāka kļūst zemūdens trokšņa, mikroplastmasas un gaismas piesārņojuma³⁹ plašā ietekme uz bioloģisko daudzveidību⁴⁰.

Komisija ir ierosinājusi vairākus pasākumus, lai labāk aizsargātu bioloģisko daudzveidību pret piesārņojumu, galvenokārt bioloģiskās daudzveidības un “no lauka līdz galdam” stratēģiju (piemēram, attiecībā uz pesticīdiem, barības vielām un pretmikrobu līdzekļiem), nulles piesārņojuma rīcības plāna (piemēram, par ūdens piesārņotājiem, pilsētu notekūdeņiem) un augsnes stratēģijas (piemēram, topošā tiesību

³³ Šie pieci draudi ir izmaiņas zemes un jūras izmantojumā, dabas resursu tieša izmantošana, klimata pārmaiņas, piesārņojums un svešzemju sugu invāzija (sk. Starpvaldību zinātnes un politikas platformu bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu pakalpojumu jomā (*Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services, IPBES*)).

³⁴ [EVA ziņojums Nr. 01/2020](#).

³⁵ [Persson et al. \(2022\)](#): “Outside the Safe Operating Space of the Planetary Boundary for Novel Entities”, *Environmental Science & Technology* (2022).

³⁶ Sk. plašāku informāciju [COM\(2021\) 400 2. pielikumā](#).

³⁷ Sk. [šeit](#).

³⁸ Sk. [šeit](#).

³⁹ Piemēram, [EVA ETC-HE \(cilvēku veselības un vides\) ziņojums 2022/8](#): “Review and Assessment of Available Information on Light Pollution in Europe” (Pieejamās informācijas par Eiropas gaismas piesārņojumu pārskatīšana un novērtēšana).

⁴⁰ Sk. informāciju par signāliem [šeit](#).

akta par augsnes veselību) ietvaros⁴¹. Tā arī pielāgo juridiskos standartus jaunākajiem zinātniskajiem pierādījumiem un risina ar jaunu piesārņojumu saistītas problēmas, piemēram, sagatavojot neseno priekšlikumu par ūdens piesārņotāju sarakstu un nosakot zemūdens trokšņa robežvērtības saskaņā ar Jūras stratēģijas pamatdirektīvu. Piesārņotāju kopējā ietekme tiek aplūkota pārskatītajā *REACH* regulā un citos tiesību aktos ķīmikāliju jomā. Eiropas Pārtikas nekaitīguma iestāde (*European Food Safety Authority, EFSA*) pašlaik izstrādā metodes, lai novērtētu pesticīdu kumulatīvo ietekmi, kā noteikts īpašā rīcības plānā⁴². Visbeidzot, gaismas piesārņojuma ietekme uz apputeksnētājiem kukaiņiem tiek risināta ar Apputeksnētāju iniciatīvu.

2.3. Nulles piesārņojums un aprites ekonomika

Nulles piesārņojuma un aprites ekonomikas mērķi 2030. gadam⁴³

Saskaņā ar ES tiesību aktiem, zaļā kursa mērķiem un sinerģijā ar citām iniciatīvām ES līdz 2030. gadam būtu **par 50 % jāsamazina plastmasas atkritumi jūrā, par 30 % — vidē nonākošās mikroplastmasas apjoms, par 50 % — sadzīves atkritumu atlikumi, kā arī ievērojami jāsamazina kopējais saražoto atkritumu apjoms.**

Šo mērķu sasniegšanas progress ir bijis lēns. **Plastmasas un mikroplastmasas atkritumu** datu apkopošana un analīze par laikposmu no 2015. gada līdz 2020. gadam joprojām tiek pabeigta, un nav iespējams sniegt konsolidētu, saskaņotu ES mēroga tendenču aprēķinu. Tomēr pieejamo datu sākotnējais pārskats liecina, ka plastmasas atkritumu koncentrācija lielākajā daļā ES piekrastu samazinās, kas ir iepriecinoša zīme. Saskaņotie dati tiks publicēti 2023. gadā⁴⁴. Arī Jūras stratēģijas pamatdirektīvas⁴⁵, Vienreizlietojamās plastmasas direktīvas⁴⁶, Ostu atkritumu pieņemšanas iekārtu direktīvas⁴⁷ un ar mikroplastmasu saistītu iniciatīvu īstenošana⁴⁸ palīdzēs veidot labāku priekšstatu par jūras atkritumiem un novērtēt mikroplastmasas jomas mērķi nākamajam ziņojumam 2024. gadā. Jaunākie statistikas dati par **atkritumiem** liecina, ka kopējais saražotais atkritumu apjoms no 2010. gada līdz 2020. gadam samazinājās par 4 %⁴⁹. Attiecībā uz **sadzīves atkritumu atlikumiem** būtiskas izmaiņas nav konstatētas kopš 2016. gada⁵⁰. Vienlaikus **iepakojuma atkritumu apjoms pēdējo 10 gadu laikā ir pieaudzis par 19 %**. Līdzīgi kā citās jomās, galvenie ierobežotā progresa iemesli ir pašreizējo pasākumu īstenošanas trūkumus un nespēja novērst dažus piesārņojuma avotus. Turklāt bīstamu ķīmikāliju klātbūtne izstrādājumu sastāvā joprojām kavē materiālu reciklēšanu.

⁴¹ COM(2020) 380, COM(2020) 381, COM(2021) 400, COM(2022) 488.

⁴² Sk. [šeit](#).

⁴³ Plašāku informāciju sk. COM(2021) 400 2. pielikumā.

⁴⁴ [JRC \(2013\)](#): “Guidance for the Monitoring of Marine Litter” (Norādījumi jūras atkritumu monitoringam)

⁴⁵ Skat. vairāk informācijas [šeit](#).

⁴⁶ Direktīva (ES) 2019/904.

⁴⁷ Direktīva (ES) 2019/883.

⁴⁸ https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12823-Microplastics-pollution-measures-to-reduce-its-impact-on-the-environment_lv

⁴⁹ [Eurostat: statistika par atkritumu rašanos sadalījumā pa atkritumu kategorijām](#)

⁵⁰ [EVA \(2022\)](#): “Reaching 2030’s residual municipal waste target — why recycling is not enough” (2030. gada sadzīves atkritumu atlikumu mērķa sasniegšana — kāpēc ar reciklēšanu nepietiek).

Turpretim ražošanas radītais gaisa un ūdens piesārņojums ES pastāvīgi samazinās, ES emisijām 2015. gadā sarūkot no 3 %⁵¹ līdz 26 %⁵² atkarībā no piesārņotāja. **ES kopējā patēriņa pēda**⁵³, izejvielu izmantojuma pēda un ķīmikāliju izmantošana rūpniecībā un patērētāju vidū līdz šim ir salīdzinoši stabilas, bet 2020. gadā rādītāji bija mazāki, visticamāk, Covid pandēmijas dēļ. **Izejvielu izmantojuma pēda**, t. i., pasaulē valdošais materiālu ieguves pieprasījums, ko nosaka šo izejvielu lietojums Eiropas valstu uzņēmumos, mājsaimniecībās un valdībās un šo lietotāju ieguldījums, ir ļoti liels, 2020. gadā sasniedzot 13,7 tonnas uz vienu cilvēku. Kopumā ar ES ražošanu un patēriņu saistītā ietekme uz vidi ir liela un nav ilgtspējīga: tā jau ievērojami pārsniedz ES daļu no dažādām planētas robežvērtībām⁵⁴. Tāpēc ir svarīgi labāk apsvērt mūsu importēto preču ietekmi uz vidi un “piesārņojuma eksportu” ārpus ES. Tas attiecas, piemēram, uz ieguves nozari ES un ārpus tās, ņemot vērā kritisko izejvielu nozīmi, lai sasniegtu ES mērķi palielināt savu atvērto stratēģisko autonomiju un paātrināt zaļo pāreju. Vēl viens faktors, kas jāņem vērā, ir atkritumu sūtījumi⁵⁵.

Komisija jau veic pasākumus, lai padarītu patēriņa un ražošanas sistēmas drošākas un ilgtspējīgākas, galvenokārt saskaņā ar aprites ekonomikas rīcības plānu⁵⁶ (piemēram, pasākumiem atkritumu sūtījumu jomā, priekšlikumu par ilgtspējīgu izstrādājumu ekodizainu, iepakojuma un izlietotā iepakojuma direktīvas pārskatīšanu)⁵⁷ un Nulles piesārņojuma rīcības plānu (piemēram, pasākumiem rūpniecisko emisiju jomā), kā arī ES Bioekonomikas stratēģiju⁵⁸. Tiek plānoti papildu pasākumi, piemēram, *REACH* regulu pārskatīšana jeb ķīmikāliju un materiālu novērtējuma sistēmas pārskatīšana attiecībā uz ķīmikāliju “drošu un ilgtspējīgu dizainu”, pamatojoties uz ilgtspēju sekmējošu ķīmikāliju stratēģiju, kā arī zaļuma apgalvojumu iniciatīvu. ES materiālu un patēriņa pēdas metožu un rādītāju turpmāka izstrāde un to salīdzināšana ar planētas robežvērtībām var sniegt arī labāku sistēmisku ieskatu.

3. NULLES PIESĀRŅOJUMA PERSPEKTĪVA UN PROGNOZES

Šīs nodaļas avoti aptver vairākus projektus un iniciatīvas, tai skaitā Komisijas koordinētos modelēšanas un prognozēšanas pētījumus (sk. turpmāk). Cik vien iespējams, modelēšanas scenārijos tika ņemts vērā gaidāmais progress, ja tiktu pilnībā ieviesti un īstenoti pašreizējie un ierosinātie ES tiesību akti. Tomēr ikviena perspektīva ir pamatota ar īpašiem pieņēmumiem un ierobežojumiem, kas dokumentēti konkrētajās publikācijās,

⁵¹ Attiecas uz amonjaka emisijām gaisā.

⁵² Attiecas uz bīstamāko pesticīdu izmantošanu.

⁵³ Patēriņa un iekšzemes pēdu nosaka, pamatojoties uz 16 dzīves cikla novērtējuma (*life cycle assessment, LCA*) rādītāju kopumu (pieejams arī kā vienots novērtējums), kuru mērķis ir kvantitatīvi noteikt patēriņa ietekmi uz vidi ES un dalībvalstu līmenī. Sk. plašāku informāciju šeit: [JRC \(2019\) un Eiropas Aprites cikla novērtējuma platforma](#).

⁵⁴ [JRC \(2020\): “Environmental sustainability of European production and consumption assessed against planetary boundaries” \(Eiropas ražošanas un patēriņa vides ilgtspēja, kas novērtēta attiecībā pret planētas robežvērtībām\)](#)

⁵⁵ Sk. [šeit](#).

⁵⁶ COM(2020) 98.

⁵⁷ COM(2021) 709, COM(2022) 142 un COM(2022) 677.

⁵⁸ COM(2018) 673/2 un SWD(2018) 431/2.

uz kurām sniegta atsaucis turpmāk. Šajā uzdevumā gūtie konstatējumi ir atspoguļoti kā tīra gaisa, tīra ūdens un jūras vides, un tīras augsnes perspektīvas.

3.1. Nulles piesārņojums un veselība

Ar gaisa un trokšņa piesārņojumu saistītās perspektīvas 2030. gadam tika novērtētas, salīdzinot tās ar veselības mērķu iespējamo sasniegšanu (salīdzināt ar 2.1. sadaļu).

Trešajā pārskatā par programmu “Tīru gaisu Eiropā”⁵⁹ ir konstatēts, ka, pilnīgi īstenojot pašreizējos un ierosinātos ES tiesību aktus, ES līdz 2030. gadam samazinātu priekšlaicīgu nāves gadījumu skaitu gaisa piesārņojuma dēļ par vairāk nekā 55 % salīdzinājumā ar 2005. gadu. Patiesi, Komisijas ierosinātās Apkārtējā gaisa kvalitātes direktīvas pārskatīšanas rezultātā⁶⁰ ir iespējams, ka līdz 2030. gadam var panākt samazinājumu par vairāk nekā 70 % salīdzinājumā ar 2005. gada līmeni. Lai nodrošinātu paredzēto prognožu piepildījumu, ir svarīgi pilnībā piemērot pašreizējos tiesību aktus. Tāpat ir svarīgi, lai jaunākie politikas nostādņu priekšlikumi, jo īpaši attiecībā uz transportlīdzekļu emisiju standartiem (*Euro 7*), rūpnieciskajām emisijām (tai skaitā rūpniecisko emisiju direktīvas darbības jomas paplašināšanu, iekļaujot tajā lielas saimniecības, kas varētu būtiski ietekmēt amonjaka emisiju samazināšanu), un iniciatīvas, kas izveidotas iniciatīvu *Fit for 55* un *RePowerEU* ietvaros, tiek pieņemti ātri, vienlaikus saglabājot ierosināto vērienīguma līmeni.

Attiecībā uz **trokšņa piesārņojumu**, lai gan kopš 2002. gada⁶¹ ES ir spēkā vairāki īpaši tiesību akti, šobrīd šķiet maz ticams, ka tiks sasniegts nulles piesārņojuma trokšņa mērķis līdz 2030. gadam par 30 % samazināt to cilvēku skaitu, kuri bijuši pakļauti kaitējumam transporta radītā trokšņa dēļ (salīdzinājumā ar 2017. gadu). Pašreizējās aplēses liecina, ka līdz 2030. gadam šis skaits samazināsies ne vairāk kā par 19 %, ja vien netiks veikts būtisks papildu pasākumu kopums valsts, reģionālā un vietējā līmenī un ja vien pastiprināta ES rīcība visās attiecīgajās transporta nozarēs ievērojami nesamazinās turpmāko trokšņa piesārņojumu. Šo rādītāju var vēl vairāk tuvināt mērķim, ja dalībvalstis pastiprinās savus pasākumus. Tas cita starpā ietvertu stingrākus trokšņa noteikumus un izpildi⁶² transporta jomā, piemēram, uzlabojot transportlīdzekļus un to darbību un būtiski samazinot ceļu satiksmi un ātruma ierobežojumus pilsētās⁶³. Pēdējo no minētajām darbībām daudzas pilsētas jau ir paredzējušas kā daļu no saviem klimata un gaisa kvalitātes pasākumiem.

3.2. Nulles piesārņojums un bioloģiskā daudzveidība

Perspektīvas 2030. gadam saistībā ar barības vielu radītu piesārņojumu gaisa, ūdens un jūras vidē tika novērtētas attiecībā pret barības vielu mērķu izpildes iespējamību bioloģiskās daudzveidības jomā (salīdzināt ar 2.2. sadaļu). Datu trūkuma un attiecīgo

⁵⁹ COM(2022) 673.

⁶⁰ Pieņemot priekšlikumus, lai gaisa kvalitātes standartus ciešāk saskaņotu ar PVO vadlīnijām. Plašāku informāciju sk. COM(2022) 542.

⁶¹ Proti, Vides trokšņa direktīva 2002/49/EK, bet arī īpaši tiesību akti par trokšņa avotu, piemēram, Regula (ES) Nr. 540/2014, Regula (ES) 2019/2144 par ceļu satiksmes troksni, Regula (ES) Nr. 1304/2014 par dzelzceļa troksni vai Regula (ES) Nr. 598/2014 par gaisa kuģu troksni.

⁶² Piemēram, sk. trokšņa un emisiju monitoringa un radikālas samazināšanas [projektu NEMO](#).

⁶³ Plašāka informācija tiks publicēta gaidāmajā Vides trokšņa direktīvas īstenošanas ziņojumā.

modeļu nepieejamības dēļ šajā posmā netika veikts pesticīdu, pretmikrobu līdzekļu vai augsnes piesārņojuma novērtējums.

Trešajā pārskatā par programmu “Tīru gaisu Eiropā” tika norādīts, ka situācija rada lielākas raizes. Šķiet, ka pašreizējā un ierosinātā ES politika nav pietiekama, lai ļautu ES līdz 2030. gadam samazināt gaisa piesārņojuma apdraudēto ES ekosistēmu platību par 25 % salīdzinājumā ar 2005. gadu. Taču šis mērķrādītājs būtu sasniedzams, ja tiktu īstenota nesen ieteiktā Apkārtējā gaisa kvalitātes direktīvu pārskatīšana.

Galvenās bažas joprojām rada lauksaimniecības radītās amonjaka emisijas, attiecībā uz kurām vēl ir vajadzīgs daudz vairāk samazināšanas pasākumu un kuras lielā mērā būs atkarīgas no jaunās Rūpniecisko emisiju direktīvas ieviešanas un īstenošanas, kā arī no dalībvalstu ierosināto, ar piesārņojumu saistīto pasākumu faktiskās ieviešanas savos kopējās lauksaimniecības politikas (KLP) stratēģiskajos plānos.

Tīra ūdens un jūras perspektīvā⁶⁴ konstatēts, ka saskaņotie barības vielu mērķi un papildu pasākumi, kas līdz šim ierosināti ES līmenī, var nebūt pietiekami, lai novērstu barības vielu piesārņojuma ietekmi visās Eiropas jūru daļās. Līdzīgi kā gaisa piesārņojuma scenārijos, barības vielu emisiju samazināšana būs ļoti atkarīga no attiecīgo vides tiesību aktu (t. i., Nitrātu direktīvas, Ūdens pamatdirektīvas un citu attiecīgo ūdens piesārņojuma jomas tiesību aktu, tai skaitā pārskatītās Rūpniecisko emisiju un Komunālo notekūdeņu direktīvas) īstenošanas un izpildes. Jaunās KLP ietvaros pieņemtie pasākumi var palīdzēt sasniegt šo mērķi. Perspektīvas iespējamību apliecina integrētu barības vielu analīze (aplūkojot slāpekļa un fosfora radīto piesārņojumu), kas norāda, ka ar pašreizējiem pasākumiem var panākt progresu, taču dalībvalstīm būs jāveic turpmāki pasākumi, lai līdz 2030. gadam sasniegtu mērķi attiecībā uz barības vielu novadīšanu vidē. ES līmenī **gaidāmajā integrētajā barības vielu pārvaldības rīcības plānā** tiks aplūkoti turpmāki politikas pasākumi, lai uzlabotu barības vielu izmantošanas efektivitāti un samazinātu to novadīšanu vidē, kā arī jaunas metodes un pasākumi, kas nepieciešami barības vielu reģenerācijas un reciklēšanas veicināšanai. Turklāt programmā “Apvārsnis Eiropa” tiks atbalstītas sistēmiskas pieejas, lai ierobežotu barības vielu emisijas no dažādiem avotiem un panāktu to plūsmu atgriešanos drošās ekoloģiskās robežās, piemēram, uzlabojot mēslošanas līdzekļu pārvaldību lauksaimniecībā, vienlaikus ņemot vērā reģionālos apstākļus. Tajā arī tiks analizēta atkritumu samazināšana pārtikas ķēdē, kā arī izmaiņas sabiedrībā (piemēram, uztura izmaiņas, ražošanas un patēriņa izmaiņas), kas var būt noderīgas.

Augsnes perspektīva ir attīstības sākuma stadijā. Saskaņā ar ES augsnes stratēģiju un ES Augsnes novērošanas centra (*EU Soil Observatory, EUSO*)⁶⁵ atbalstu uzsāktais darbs ietver tādu modelēšanas rīku izstrādi, kuri ļaus prognozēt turpmākās piesārņojuma tendences. Turklāt ES misija “Augsnes kurss Eiropai”⁶⁶ nosaka trajektoriju augsnes veselības veicināšanai un atjaunošanai, cita starpā paplašinot un saskaņojot augsnes monitoringu Eiropā.

⁶⁴ [JRC \(2022\): “Zero pollution outlook”](#)

⁶⁵ Sk. [šeit](#).

⁶⁶ Sk. [šeit](#).

3.3. Nulles piesārņojums un aprites ekonomika

Ar patēriņu un ražošanu saistītajā perspektīvā 2030. gadam tika aplūkots plastmasas radītais piesārņojums un patēriņš, taču netika veikts novērtējums attiecībā uz saistītajiem mērķiem (salīdzināt ar 2.3. sadaļu).

Ūdens un jūras perspektīvā tika aplūkota arī Vidusjūras **plastmasas piesārņojuma** modelēšana. Paredzams, ka līdz 2030. gadam ar vienreizlietojamiem plastmasas izstrādājumiem (*single use plastic, SUP*) saistītie pasākumi samazinās kopējo atkritumu daudzumu (gan peldošo, gan pludmalē esošo) Vidusjūrā tikai par 14 %. Lai sasniegtu ES mērķi, vairāk uzmanības jāpievērš pārrobežu dimensijas stiprināšanai plastmasas piesārņojuma novēršanā⁶⁷. Citā novērtējumā tika aplūkota **patēriņa ietekme** uz saldūdens toksiskumu kā daļa no plašākas patēriņa pēdas perspektīvas⁶⁸. Tajā tika prognozēts, ka ES patēriņa ietekme uz vidi turpinās pieaugt līdz 2030. gadam, kā arī turpinās pārsniegt planētas robežvērtības⁶⁹, tostarp attiecībā uz saldūdens ekotoksiskumu⁷⁰.

3.4. Nulles piesārņojums un prognozes

Prognozēšanā un potenciālo scenāriju analīzē⁷¹ tika konstatēts, ka pašreizējās sabiedrības tendences un pārveide, piemēram, pieaugošā digitalizācija un dekarbonizācija⁷², ietekmēs piesārņojumu. Šāda pārveide var sniegt ieguvumus veselībai un videi, jo īpaši, ja par orientieri tiek uzskatīts nulles piesārņojuma mērķis. Piemēram, sagatavošanā esošajā rūpniecisko tehnoloģiju ceļvedī attiecībā uz apritīgām tehnoloģijām un darījumdarbības modeļiem tiek atgādināts, ka pētniecībā jāaplūko tādi jautājumi kā sinerģijas, kā arī kompromisi starp apriti un nulles piesārņojumu. Šīs jaunās tendences un notiekošā zaļā un digitālā pāreja var nodrošināt ceļu uz ilgtspējīgāku Eiropu, taču tas būs atkarīgs no sociālekonomiskās situācijas.

4. GALVENIE SECINĀJUMI

Šajā integrētajā “nulles piesārņojuma” monitoringa un perspektīvas ziņojumā ir vēlreiz uzsvērts, ka **trīs vienlaicīgās vides krīzes — piesārņojums, klimata pārmaiņas un bioloģiskās daudzveidības zudums — ir savstarpēji cieši saistītas**. Pāreja uz tīras,

⁶⁷ Tā varētu ietvert amatierzinātnes pieejas, piemēram, izmantojot ES misiju “Atjaunot mūsu okeānu un ūdeņus”, kas atbalsta iniciatīvas “Plastmasas pirāti” izvēršanu ES mērogā, lai iesaistītu jauniešus visā Eiropā un dotu viņiem iespēju uzraudzīt un novērst plastmasas piesārņojumu upēs, piekrastēs un jūrās.

⁶⁸ Pamatojoties uz *JRC* patēriņa un iekšzemes pēdu, sk. [šeit](#).

⁶⁹ *JRC* (2020): “[Environmental sustainability of European production and consumption assessed against planetary boundaries](#)”

⁷⁰ *JRC* (2022): “Consumption Footprint: assessing the environmental impacts of EU consumption, European Commission” (Patēriņa pēda: ES patēriņa ietekmes uz vidi novērtēšana, Eiropas Komisija), *JRC126257*.

⁷¹ Pretstatā uz modelēšanu bāzētām perspektīvām prognozēšanā tiek aplūkota, paredzēta un veidota nākotne, izmantojot kolektīvo intelektu strukturētā un sistēmiskā veidā, lai paredzētu notikumus. Sk. [FORENV 2021. gada ziņojumu](#) un [kopsavilkumu](#), kā arī [COM\(2022\) 289](#)

⁷² Piemēram, plaši izplatīti digitālie rīki un dzīvesveids, pārmaiņas apstākļos, kur un kā mēs dzīvojam un strādājam, jaunas piesārņojuma monitoringa un datu apkopošanas metodes, dzīvojamās ēkas, jauns būvmateriālu klāsts un daudzpusīgas pārtikas sistēmas revolūcijas.

aprites un klimatneitrālas ekonomikas modeli kļūst arvien aktuālāka gan ES, gan pārējā pasaulē.

Pašreizējā ekonomikas un enerģētikas krīze, ko izraisījis Krievijas agresijas karš pret Ukrainu un **atveseļošanās no Covid-19 pandēmijas**, ietekmē cilvēku dzīvi visā ES. Daži piesārņojuma samazināšanas un kontroles pasākumi nedarbojas piegādes ķēdes traucējumu dēļ⁷³, kas īstermiņā ievērojami apgrūtinās piesārņojuma samazināšanu. Tomēr vidējā un ilgākā termiņā mēs varam mēģināt atrast veidus, kā pašreizējās problēmas pārvērst par piesārņojuma novēršanas iespējām. Piemēram, piesārņojuma samazināšanu veicinās arī kolektīvā griba palielināt ES atvērto stratēģisko autonomiju, ievērojami paātrinot tīras atjaunīgās enerģijas ieviešanu.

Globālā sadarbība planētas krīzes pārvarēšanai nepārprotami pastiprinās. **ES jābūt daļai no globālā risinājuma**, jo tās piesārņojuma pēda ir pārāk liela⁷⁴. **Piesārņojuma līmeņu nevienlīdzība** arī ir augsta, tādējādi ietekmējot visneaizsargātākās sabiedrības daļas. *COP15* sarunās par globālu bioloģiskās daudzveidības stratēģiju un ANO Ūdens desmitgades konferencē 2023. gada martā ES ir izteikusi aicinājumu sasniegt vērienīgus rezultātus un nodrošina priekšnoteikumus globāla nolīguma par plastmasu noslēgšanai.

Šis ziņojums iezīmē sākumpunktu rīcības plānā “**Ceļš uz tīrāku gaisu, ūdeni un augsni Eiropā**”. Pierādījumi ir pārliecinoši, tāpat kā izaicinājumi un iespējas. Kopumā piesārņojuma līmeņi samazinās vairākās piesārņojuma zonās, piemēram, saistībā ar gaisu vai pesticīdu piesārņojumu. Vienlaikus joprojām pastāv citas piesārņojuma problēmas, piemēram, trokšņa, barības vielu piesārņojuma vai sadzīves atkritumu rašanās tendences pēdējos gados ir diezgan stabilas. Attiecībā uz tām nav garantēta 2030. gada nulles piesārņojuma mērķu sasniegšana. Tādējādi **zaļajai un digitālajai pārejai jāpaātrinās**, lai ES varētu sasniegt minētos mērķus 2030. gadam. No savas puses Komisija ir nodrošinājusi izpildi vai pavirzījies uz priekšu visās 33 paziņotajās darbībās 2021.–2024. gadam⁷⁵.

Lai nulles piesārņojums arvien vairāk kļūtu par realitāti, visnepieciešamākās darbības ir šādas:

1. **likumdevēju vienošanās par galvenajiem tiesību aktu priekšlikumiem;**
2. **svarīgāko ES tiesību aktu pastiprināta īstenošana** vietējā, valsts un pārrobežu līmenī⁷⁶ un
3. **globālu iniciatīvu veicināšana, atbalstot trešās valstis to centienos.**

⁷³ Piemēram, piesārņotā gaisa tīrīšanai (piemēram, ar dīzeļdzinēju darbināmu transportlīdzekļu NOx emisiju samazināšanai izmanto amonjaku vai urīnvielu saturošus produktus) vai piesārņotā ūdens attīrīšanai nepieciešamo ķīmikāliju (piemēram, dzelzs sāļu, sālsskābes vai sērskābes notekūdeņu attīrīšanai) krājumu trūkums.

⁷⁴ Sk. [EVA ziņojumu Nr. 1/2020](#) “Is Europe living within the limits of our planet?” (Vai Eiropa dzīvo mūsu planētas robežās?).

⁷⁵ Sk. nulles piesārņojuma [darbību izsekotāju](#).

⁷⁶ Izmantojot tehniskā atbalsta instrumentu (Regula (ES) 2021/240), Komisija pēc pieprasījuma atbalsta dalībvalstis reformu izstrādē un īstenošanā dažādās politikas jomās, tostarp gaisa, augsnes un ūdens piesārņojuma apkarošanā, kā arī bioloģiskās daudzveidības zuduma novēršanā un atbalsta sniegšanā pārejai uz aprites ekonomiku.

Turklāt ziņojumā ir konstatēti vairāki trūkumi, piemēram, nepieciešamība labāk kopīgot un izmantot jaunākos pieejamos datus. Komisija kopā ar Eiropas Vides aģentūru (EVA) novērsīs konstatētās zināšanu un datu nepilnības (piemēram, attiecībā uz augsnes piesārņojumu), lai līdz 2024. gadam iesniegtu vēl visaptverošāku ziņojumu.

5. TURPMĀKIE PASĀKUMI

Šis pirmais “nulles piesārņojuma” monitoringa un perspektīvas ziņojums ir sākumpunkts, lai pārraudzītu virzību uz ES nulles piesārņojuma mērķi. Tajā ir apkopoti viegli pieejami pierādījumi, sniedzot pirmo ES mēroga integrēto augsta līmeņa pārskatu par galvenajiem piesārņojuma un tā avotu radītajiem draudiem. Tas nodrošinās informāciju pirmajam progresa ziņojumam par Eiropas zaļo kursu un 8. vides rīcības programmu, kas jāizstrādā līdz 2023. gada beigām. Tajā ir sniegta sīki izstrādāta informācija lielākajā daļā ar piesārņojumu saistīto sadaļu, piemēram, par gaisa, ūdens, jūras, ķīmisko un trokšņa piesārņojumu. Tajā ir arī uzsvērti vairāki trūkumi, kas tiks mērķtiecīgi novērsti līdz 2024. gadam.

Proti, ziņojumā ir uzsvērts, ka joprojām pastāv ievērojamas zināšanu un datu nepilnības dažās jomās, piemēram, attiecībā uz augsnes piesārņojumu un jaunām problēmām, kurām jāpievērš uzmanība. Datu trūkuma novēršanā ievērojams potenciāls ir ES zemes novērošanas sistēmas *Copernicus* nodrošinātajiem kosmosa datiem, pakalpojumiem un lietojumprogrammām. Pašreizējie un plānotie pētījumi un inovācijas sniegs atbalstu arī nākamajiem ziņojuma izdevumiem⁷⁷. Citas jomas, kurās nepieciešami uzlabojumi, ir datu pieejamība un savlaicīgums, kā arī ar piesārņojumu saistīto zināšanu pārvaldības efektivitāte un produktivitāte (piemēram, ziņošanas racionalizēšana, amatierzinātnes veicināšana un digitālo rīku izmantošanas pilnveide). Daudzas iniciatīvas jau tiek īstenotas vai tiek plānotas, piemēram, kā daļa no pieejas “viena viela, viens novērtējums”⁷⁸ vai nesēnājiem priekšlikumiem par ūdens piesārņotāju sarakstu⁷⁹.

Komisija un EVA uzņemsies vadošās funkcijas, lai nodrošinātu, ka “nulles piesārņojuma” monitoringa un perspektīvas sistēmas apjoms, kvalitāte, savlaicīgums un noturība pieaug līdz ar katru izdevumu⁸⁰. Turklāt Eiropas Ķīmikāliju aģentūra un EVA sadarbojas, lai izstrādātu īpašu ķīmikāliju rādītāju sistēmu, kas tiks iekļauta nākamajā ziņojumā.

Īpašas pūles tiks veltītas arī tam, lai turpinātu uzlabot piesārņojuma ietekmes atspoguļojumu un vizualizāciju, tostarp apvienojot un apkopojot dažādus pierādījumus, lai nodrošinātu labāku komunikāciju. Turklāt tiks stiprinātas gaisa, ūdens un jūras, jo īpaši augsnes, perspektīvas iespējas, lai labāk atbalstītu politikas veidošanu.

Šie centieni arī palīdzēs atbalstīt deviņus pamatvirzienus Nulles piesārņojuma rīcības plānā, jo labāka uzraudzība un perspektīva palīdz mums noteikt nevienlīdzību veselības

⁷⁷ Sk. piemērus [Apvāršņa ziņojumā](#).

⁷⁸ Komisija plāno attiecīgajās ES aģentūrās racionalizēt informācijas plūsmu par ķīmikālijām un padarīt tās pieejamas atkārtotai izmantošanai, tostarp rādītāju sistēmas vajadzībām (sk. “[Izsakiet viedokli](#)”).

⁷⁹ COM(2022) 540.

⁸⁰ Plašāku informāciju sk. [SWD\(2021\) 141](#).

jomā, uzlabo mūsu izpratni par izstrādājumu un ēku radītā piesārņojuma mērogu, kā arī ļauj labāk izmantot digitālos risinājumus piesārņojuma monitoringam. Stabils “nulles piesārņojuma” monitorings un perspektīva arī veicina globālo piesārņojuma novērtējumu, jo ļauj galveno uzmanību pievērst noteiktām pilsētām un reģioniem, lai noteiktu to virzību uz nulles piesārņojuma mērķa izpildi.

Komisija aicina ES iestādes, dalībvalstis, uzņēmumus, nevalstiskās organizācijas, akadēmiskās aprindas un citas ieinteresētās personas sniegt atsauksmes par šo pirmo nulles piesārņojuma monitoringa un perspektīvas ziņojumu⁸¹. Komisija izmantos arī Nulles piesārņojuma ieinteresēto personu platformu, kas izveidota sadarbībā ar Reģionu komiteju, lai palīdzētu sagatavot Otro nulles piesārņojuma monitoringa un perspektīvas ziņojumu 2024. gadā.

Nākamajā ziņojuma versijā tiks izvērtēts sākotnējais progress un izklāstīta perspektīva 2030. gada nulles piesārņojuma mērķu sasniegšanai saskaņā ar 2050. gada vīziju par nulles piesārņojumu, un tādējādi tiks sniegts ieguldījums 8. VRP uzraudzības sistēmas vidusposma pārskatīšanā, kuru plānots veikt 2024. gadā.

⁸¹ Ieinteresētās personas var arī iepazīties ar attiecīgajiem pašreiz īstenotajiem programmas “Apvārsnis 2020” un “Apvārsnis Eiropa” projektiem, kas ir strukturēti atbilstoši iepriekšminētajā ziņojumā norādītajiem deviņiem pamatvirzieniem, lai jaunās zināšanas un rezultāti varētu palīdzēt risināt iedzīvotāju, iestāžu un nozares problēmas.